

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№1

2026
yanvar

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 563 sahifa.
2026-yil, yanvar

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ И ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА УЗБЕКИСТАНА.....	26
Каракулов Фарход Зайпудинович	
TRANSPORT TIZIMIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH VA TAKOMILLASHTIRISH USULLARI	33
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUARUVCHI KORXONALARNING SIFAT MENEJMENTI TIZIMINI BAHOLASH	38
Achilov Ilmurad Nematovich	
TURIZM OBYEKTLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	45
Toshtemirov Xojiakbar Qahramon o'g'li	
КАЧЕСТВО КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКОВ УЗБЕКИСТАНА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПРОБЛЕМНЫХ КРЕДИТОВ	51
Алиева Сусанна Сейрановна	
ВЛИЯНИЕ ЛИБЕРАЛИЗАЦИИ И РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ НА РАЗВИТИЕ ОВЦЕВОДСТВА И КАРАКУЛЕВОДСТВА В ГЛОБАЛЬНОМ МАСШТАБЕ	58
Нуриллаев Жамолиддин Ярашевич	
BARQAROR INVESTITSİYALAR: IQTISODIYOTDAGI ROLI VA DOLZARBLIGI	65
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
KRAUDFANDING – BARQAROR RIVOJLANISHNI AMALGA OSHIRISH UCHUN INNOVATSION MOLIYAVIY VOSITA SIFATIDA.....	71
Ashurova Oltin Yuldashevna	
FUQAROLIK JAMIYATI INSTITUTLARINI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASHDA MOLIYAVIY BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	78
Xusanova Gulsum Baxtiyorovna	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI UCHUN BARQAROR BREND QIYMATINI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYALARI	84
Bekmurod Davlatmurotovich Ollaberganov, Zilola Baxramovna Abdikarimova	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDA KORPORATIV BOSHQARUVNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	89
Atajanov Kamal Atavayevich	
AVTOTRANSFORMATORLARNING TASHQI MAGNIT MAYDONINING MATEMATIK MODELI	96
Pirmatov Nurali Berdiyrovich, Bekishev Allabergen Yergashevich, Baxriddinov Begzod Alibek o'g'li	
O'ZBEKISTON VA JAHON AMALIYOTIDA BUDJET MUASSASALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING RIVOJLANISHIGA RETROSPEKTIV TAHLIL	101
Berdiyev Toshkenboy Panjiyevich	
TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH: RISKGA ASOSLANGAN YONDASHUV VA AMALIY MEKANIZMLAR	108
Tojiyev Sardor Dilmurod o'g'li	
TIJORAT BANKLARI DEPOZIT BAZASINI MUSTAHKAMLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	113
Shayxiev Boburbek Ulug'bekovich	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA OLIY TA'LIM TIZIMINI TRANSFORMATSIYA QILISHNING KONSEPTUAL MODELI.....	120
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li	

GEODEZIYA VA GIS TEXNOLOGIYALARINING INTEGRATSIYASI.....	125
Ziynura sabirova	
RESPUBLIKADA UY-JOY QURILISHI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA DAVLAT VA XUSUSIY SEKTOR HAMKORLIGINING O'RNI	129
Otajonov Tohirjon Xo'janazar o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЙ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА АО «УЗБЕКИСТОН ТЕМИР ЙУЛЛАРИ» В УСЛОВИЯХ СТРУКТУРНЫХ РЕФОРМ.....	133
Кадилова Шарофат Амоновна	
KASBLARNI MODERNIZATSIYA QILISH VA MEHNAT BOZORINING YANGI MODELINI BARPO ETISH	139
Ruziyev Oybek Abdumuminovich, Nurboyev Jaloliddin Mamadiyevich	
O'ZBEKISTONDA AVTOMOBIL BIZNESINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	143
Saidov Dilshodbek Razzakovich	
QISHLOQ JOYLARIDA MEHNAT RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI	148
Amaniyazova Rayhan Bayniyazovna	
ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЭКСПЛУАТАЦИОННОЙ УСТОЙЧИВОСТИ МАЛОМОЩНЫХ СЕТЕВЫХ СОЛНЕЧНЫХ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ СТАНЦИЙ В УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА	153
Кудратов Афзалхужа Рустамович, Далмурадова Наргиза Нуриллаевна, Шогучкаров Санжар Кодирович	
MINTAQADA PARRANDACHILIK SANOATINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI	161
Qarshiyev Obidjon Egamberdiyevich	
INNOVATSION BANK EKOTIZIMLARINING TIJORAT BANKLARI RIVOJLANISHIDAGI ROLI	165
Aliyev Hasan Rayimjonovich	
ANALYSIS OF FACTORS OF INTENSIVE ECONOMIC GROWTH IN UZBEKISTAN	171
Sharipov Kamil	
SUN'IY INTELLEKT – TO'RTINCHI SANOAT INQILOBINING ASOSI.....	176
Kalonov Muxiddin Baxriddinovich	
KORXONALARDA MOLIVAVIY BOSHQARUVNING TASHKILY VA IQTISODIY MASALALARI	187
Jumayev Samariddin Ziyodullaevich	
YASHIL IQTISODIYOT KONSEPSIYASI ASOSIDA KICHIK BIZNES FAOLIYATINI OSHIRISH YO'LLARI	193
Isroilov Dilshodbek Rustamovich	
TALABALARDA O'Z-O'ZINI TARTIBGA SOLISH KO'NIKMALARINING RIVOJLANISHIDA INTERAKTIV TA'LIM PLATFORMALARINING O'RNI	198
Bozorova Muazzam Hamid qizi, Hakimova Gulnora Abdullo qizi, Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi	
XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MONOPOLIYAGA QARSHI NAZORATNING XORIJIY TAJRIBASI	203
Bekbutayev Nodirjon Fayzullayevich	
XORAZM VILOYATIDA KAMBAG'ALLIK DARAJASINING O'ZGARISHI VA BU JARAYONGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	208
Mayliyeva Sadoqat Safayozovna	
IQTISODIY-MATEMATIK VA SSENARIYLI YONDASHUVLARDAN FOYDALANIB SANOAT RIVOJLANISHINI BAHOLASH VA PROGNOZLASH	213
Turdiyev Ulug'bek Qayumovich, Qayumova Nurafshona Ulug'bek qizi	
EKSPORTNI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARINING DOLZARBLIGI	217
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich, Mutalov Sultonbek Abduraim o'g'li, Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Ubaydullayeva Gulchexra Erkabayevna, Aipova Iroda Ikramovna	

LEGAL AND INSTITUTIONAL FOUNDATIONS OF ECONOMIC COOPERATION BETWEEN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN AND INTERNATIONAL FINANCIAL INSTITUTIONS	222
Yovkochev Sherzod	
ICHKI AUDIT FUNKSIYALARINING ICHKI NAZORATNI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI	228
Tursunov Shohruxmirzo Baxtiyor o'g'li	
MOSH DONINI YANCHIB Olishda qo'llaniladigan qurilmani loyihalash	232
Qurbanov Abdimalik Jo'rayevich	
DAVLAT BOSHQARUVIDA SAMARADORLIKNI BAHOLASH: INSTITUTSIONAL MEXANIZMLAR, RAQAMLI YECHIMLAR VA AMALIY KUTILMALAR	239
Sarvar Saidov Xayrulloevich	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISH KONSEPSIYASI DOIRASIDA UNING INFRATUZILMASINI TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH BORASIDA TAVSIYALAR	244
Tashov Mizrob Maxmudovich	
DAVLAT BOSHQARUV ORGANLARIDA INSON KAPITALINI BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI	251
Mashrabaliyev Ibroximbek Mashrabaliyevich	
ФИНАНСЫ И ВЫСШАЯ МАТЕМАТИКА В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА	257
Айматова Фарида Хуразовна	
ZAMONAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING ROLI	263
Salayeva Dilafro'z Aybekovna	
ДИАГНОСТИКА синхронного двигателя на основе измерения внешнего магнитного поля	267
Пирматов Нурали Бердярович, Бекишев Аллаберген Ергашевич, Мамуров Алмас Жумабой угли	
XORIJIIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI ASOSIDA SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI VA XUSUSIYATLARI	275
Kurbanova Shaxnoza Yuldashbayevna	
СТРАТЕГИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА СТОИМОСТИ КОМПАНИИ В СДЕЛКАХ СЛИЯНИЙ И ПОГЛОЩЕНИЙ	279
Ли Илларион Георгиевич	
KO'P YADROLI CPU VA GPU ARXITEKTURALARIDA DIFFERENSIAL TENGLAMALARNI SONLI YECHISH UCHUN PARALLEL ALGORITMLARNI ISHLAB CHIQISH VA SAMARADORLIGINI BAHOLASH	284
Ismailov Shixnazar Rashid o'g'li, Ubaydullayev Farrux Fathulla o'g'li, Odilov Asliddin Isoq o'g'li	
СИСТЕМАТИЧЕСКОЕ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ — ОСНОВА ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭКОНОМИКИ	291
Муталов Абдуазим	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYALARNING HUDUDIIY TARKIBI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	295
Ermamatov Shonazar Jumakulovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA INVESTITSIYA SIYOSATI: INSTITUTSIONAL VA RAQAMLI ISLOHOTLAR	302
Sobirov Yo'ldoshboy Ro'zimboevich	
QASHQADARYO VILOYATINING IJTIMOIIY-IQTISODIY SALOHIIYATI VA BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	310
Tuyev Abdurahmon Yusubovich	
ТЕМИР YO'L STANSIYALARIDA STRELKALI O'TKAZGICH QURILMALARI BO'YICHA YO'L QO'YILGAN NOSOZLIKLAR VA ULARNING TAHLILI	315
Yunusova Gulshanoy Umarali qizi	

SANOAT KORXONALARIDA ASOSIY FONDLARDAN VA ISHLAB CHIQUVATIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI.....	320
Ulashev Xubbim Askarovich	
TURLI YO'L SHAROITLARIDA TO'QNASHUV PAYTIDA TORMOZLASH VA BOSHQARUV PARAMETRLARI	324
Uralbayev Anvar Ubaydullayevich	
YANGI YARATILGAN MAHALLIY DURAGAY PILLALARNI YAKKA CHUVISH NATIJALARINING TAHLILI.....	328
Sobirov Qo'ziboy Erkinovich	
UY-JOY KOMMUNAL XIZMAT KO'RSATISHNI ZAMONAVIY YO'LLARI.....	332
Boboqulov S.B.	
TARJIMON DASTURLARIDA MULTITILLARNI TASNIFLASH: MAVJUD YONDOSHUVLAR VA MUAMMOLAR	338
Maxmudjanova Sayyora Yashin qizi	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA ICHKI AXBOROT TIZIMLARINING MODERNIZATSIYASI ORQALI ISHLAB CHIQUVATIDAN JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISH	343
Yo'ldoshev Nodirbek Ne'matjon o'g'li	
NEFT VA GAZ TERMINOLOGIYASINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHINING NAZARIY ASOSLARI.....	349
Jo'rayeva Malohat Muhammadovna, Quryozova Gulshan Akmal qizi	
УСИЛЕНИЕ РОЛИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ДЕНЕЖНЫХ ПЕРЕВОДОВ В ДОСТИЖЕНИИ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА В УЗБЕКИСТАНЕ	355
Гимранова О. Б.	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA OPERATSIYALARINING AHAMIYATI.....	361
Yuldashev Fozil Turapovich	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI HISOBLASH VA UNDIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	373
Jumanazarov Alisher Toshtemir o'g'li	
ВЛИЯНИЕ КАЧЕСТВА ПУБЛИЧНОГО ФИНАНСОВОГО УПРАВЛЕНИЯ НА ДИНАМИКУ ЭКОНОМИКИ	377
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
DIVIDEND SIYOSATINI SHAKLLANTIRISHDA FOYDA SIFATI VA FOYDANI BOSHQARISHNING TA'SIRI.....	383
Eshev Furqat A'zamovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ УМНЫМ ГОРОДОМ НА БАЗЕ ЦИФРОВЫХ ПЛАТФОРМ С ОРИЕНТАЦИЕЙ НА ЧЕЛОВЕКА	388
Рахимова Мадина Шухрат кизи	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA HISOB SIYOSATINING USLUBIY JIHATLARI	393
Toshpo'latov A. A.	
MOLIYAVIY HISOBOT ISHONCHLILIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	398
Zufarova Zilola Rahim qizi	
RAQAMLI PUL TIZIMINING KORRUPSIYA VA YASHIRIN IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHDAGI INSTITUTSIONAL AHAMIYATI.....	403
Putatov Dilshod Xaqberdiyevich, Abdiyev Mansur Musurmonovich	
KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA SOLIQ HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH.....	408
Toshtemirov To'liqin Toirjonovich	
АКТИВИЗАЦИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИНВЕСТИЦИЙ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ В УСЛОВИЯХ ПРИАРАЛЬЯ (НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН).....	411
Жоллыбеков Хурмет Бахыт улы	

KORPORATIV MUNOSABATLAR ISHTIROKCHILARINING HUQUQLARINI HIMOYA ETISH VA TA'MINLASHNING HUQUQIY-IQTISODIY SHAKLLARI	416
Rustamova Dilbar Rustamovna	
IQTISODIY TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA STRATEGIK MENEJMENTNI RIVOJLANTIRISHNING XORIJIY Tajribalari	423
Ismadiyarov Alisher Abduraxmon o'g'li	
METALLURGIK TEXNOGEN CHIQINDILARDAN KAMYOB METALLARNI AJRATIB Olish TEKNOLOGIYASI	427
Qayumov Oybek Azamat o'g'li, Ro'ziyev Ulug'bek Mamarasulovich, Abdullayev Farruh Odiljon o'g'li	
TRANSCHEGARAVIY ELEKTRON SAVDONI TAKOMILLASHTIRISHDA XO'JALIK ALOQALARI LOGISTIKASI	434
Yakubov Maksadxan Sultaniyazovich, Jumaboev Behzod	
YASHIL IQTISODIYOTGA INVESTISIYALARNI JALB QILISH	443
Raimjanova Madina Asrarovna	
O'ZBEKISTONDA ZARGARLIK XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	448
Azizova Roxila Baxodir qizi	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI FAOLIYATIDA INVESTITSİYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH	452
Isakova Naima Ikromjonovna	
RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLAR IQTISODIYOTIDA AJ "HUDUDIY ELEKTR TARMOQLARI" MOLIYAVIY BARQARORLIGINI MUSTAHKAMLASH YO'LLARI	459
Bo'ranboyeva Shoira Rustamovna	
"QISHLOQ HUDUDLARIDA XOTIN-QIZLARNING BARQAROR TURMUSH TARZINI TA'MINLASHDA NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARINING O'RNI VA AHAMIYATI"	466
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi, Niyozova Ruxsora	
SMART TOURISM KAK INSTRUMENT USTOYCHIBOYO RAZVITIYA TURISTSKIX REGIONOV: MEJDUHARODNYY OPIYT I REGIONALNAYA ADAPTIATSIYA	471
Usmanova Aziza Bahodirovna	
XUFIYONA IQTISODIYOT KO'LAMINI QISQARTIRISHDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI RIVOJLANTIRISHNING TUTGAN O'RNI	477
Atamurodov To'liqn To'ymurodovich, Mamatkulov Salimjon Rahmonkulovich, Abdiyev Mansur Musurmonovich	
IQTISODIYOTDA TURIZM O'RNINI STATISTIK TAHLILINING XALQARO STANDARTLARI VA TAJRIBALARI	482
Jumanova Zilola Tuychiyevna	
INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH TIZIMIDA BANK KREDITLARINING O'RNI VA AHAMIYATI	489
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
XALQARO MOLIYA BOZORLARIDAN MOLIYAVIY RESURLARNI JALB ETISHDA SUVEREN KREDIT REYTINGLARINING O'RNI	494
Mamadaliyev Poziljon Mansurjon o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA MIJOZLAR BILAN O'ZARO MUNOSABATLAR RIVOJLANISH HOLATI TAHLILI	500
Ismailova Ma'mura Eldorovna	
MILLIY SANOAT RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA INSON KAPITALINING O'RNI	506
Yunusov Foziljon G'ulomqodirovich	
XONDIZA KONI POLIMETALL RUDALARINI FLOTATSIYALASHDA REAGENT REJIMINI TAKOMILLASHTIRISH	511
Shodiyev Abbas Ne'mat o'g'li, Egamberdiyev Baxtiyor Barat o'g'li	
EKSPORT-IMPORT OPERATSIYALARI BO'YICHA MUDDATI O'TGAN DEBITOR QARZDORLIKNI ANIQLASHDA RAQAMLI SOLIQ NAZORATI MONITORINGINING QO'LLANILISHI VA SAMARADORLIGI	517
Tashmuxeamedov Dilmurod Mirabzalovich	

SOLIQ SALOHİYATIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING TA'SIRI	522
Jurayev Xusan Atamuratovich	
IMPROVING MECHANISMS FOR ATTRACTING FOREIGN INVESTMENTS	528
Sobirov A. Abdurasul	
MINTAQADA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSİYALARNING AHAMIYATI	533
Masharipov Sardorbek Farxadovich	
TECHNOLOGY-DRIVEN VISITOR MANAGEMENT SYSTEMS FOR ENHANCING MUSEUM EXPERIENCE AND PERFORMANCE	539
Ibroximova Aziza Abbasovna	
XALQARO MOLİYAVIY INSTITUTLARNING O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI	545
Kurbonbekova Moxichexra Turobjonovna	
NAVOIY KON-METALLURGIYA KOMBINATIDA "AQLLI KON" KONSEPSIYASINI AMALGA OSHIRISH TAJRIBASI	551
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
INVESTITSIYA JARAYONLARINING HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHGA STRATEGIK TA'SIRI	556
Ibrohimov Behzodbek Baxromjon o'g'li	

INVESTITSIYA JARAYONLARINING HUDUDIIY IQTISODIIY RIVOJLANISHGA STRATEGIK TA'SIRI

Ibrohimov Behzodbek Baxromjon o'g'li

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti

mustaqil tadqiqotchisi

behzodbekibrohimov00@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada hududiy iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirishda investitsiya jarayonlarining strategik ahamiyati ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda investitsiyalar hududiy iqtisodiyotning asosiy drayveri sifatida qaralib, ularning ishlab chiqarish salohiyatini kengaytirish, infratuzilmani rivojlantirish, bandlik darajasini oshirish hamda hududlararo iqtisodiy tafovutlarni qisqartirishdagi o'rni asoslab beriladi. Shuningdek, investitsiya jarayonlarining tarkibiy tuzilmasi, manbalari va yo'nalishlari hududiy rivojlanish strategiyalari bilan uzviy bog'liqlikda yoritiladi. Maqolada hududiy investitsiya siyosatini takomillashtirish zarurati, institutsional muhitning roli hamda davlat va xususiy investitsiyalar o'rtasidagi o'zaro uyg'unlik masalalariga alohida e'tibor qaratiladi. Tahlil natijalari hududiy iqtisodiy o'sishni jadallashtirishda investitsiya jarayonlarini strategik rejalashtirish va samarali boshqarish muhimligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: hududiy iqtisodiyot, investitsiya jarayonlari, strategik rivojlanish, hududiy o'sish, investitsiya siyosati, iqtisodiy jadallashuv, infratuzilma, ishlab chiqarish salohiyati, institutsional muhit, bandlik, iqtisodiy barqarorlik.

Abstract. This article analyzes the strategic importance of investment processes in accelerating regional economic development from scientific-theoretical and practical perspectives. Investments are considered as a key driver of the regional economy, and their role in expanding production capacity, developing infrastructure, increasing employment, and reducing interregional economic disparities is substantiated. The structural composition, sources, and directions of investment processes are examined in close connection with regional development strategies. Special attention is paid to the need to improve regional investment policy, the role of the institutional environment, and the harmonization of interactions between public and private investments. The results of the analysis demonstrate the importance of strategic planning and effective management of investment processes in accelerating regional economic growth.

Keywords: regional economy, investment processes, strategic development, regional growth, investment policy, economic acceleration, infrastructure, production capacity, institutional environment, employment, economic sustainability.

Аннотация. В статье с научно-теоретической и практической точек зрения анализируется стратегическое значение инвестиционных процессов в ускорении регионального экономического развития. В исследовании инвестиции рассматриваются как ключевой драйвер региональной экономики, обосновывается их роль в расширении производственного потенциала, развитии инфраструктуры, повышении уровня занятости и сокращении межрегиональных экономических различий. Также раскрывается взаимосвязь структурной организации, источников и направлений инвестиционных процессов с региональными стратегиями развития. В статье уделяется особое внимание необходимости совершенствования региональной инвестиционной политики, роли институциональной среды, а также вопросам гармонизации взаимодействия государственных и частных инвестиций. Результаты анализа подтверждают значимость стратегического планирования и эффективного управления инвестиционными процессами для ускорения регионального экономического роста.

Ключевые слова: региональная экономика, инвестиционные процессы, стратегическое развитие, региональный рост, инвестиционная политика, экономическое ускорение, инфраструктура, производственный потенциал, институциональная среда, занятость, экономическая устойчивость.

KIRISH

Hozirgi davrda jahon iqtisodiyotida kuzatilayotgan strukturaviy siljishlar, global qiymat zanjirlarining qayta shakllanishi hamda tashqi iqtisodiy omillarning murakkablashuvi sharoitida hududiy iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirish masalasi strategik ahamiyat kasb etmoqda. Ilmiy adabiyotlarda hududiy rivojlanishning barqarorligi va raqobatbardoshligi ko'p jihatdan investitsiya jarayonlarining hajmi, tarkibi va yo'naltirilganligiga bog'liq ekanini ta'kidlanadi. Investitsiyalar hududlarda ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, infratuzilmani modernizatsiya qilish, innovatsion faoliyatni rag'batlantirish hamda mehnat bozori muvozanatini ta'minlash orqali iqtisodiy o'sishning muhim manbai sifatida namoyon bo'ladi [1].

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, investitsiya jarayonlari strategik asosda rejalashtirilgan hududlarda iqtisodiy o'sish barqaror tus oladi hamda hududlararo rivojlanish tafovutlarini qisqartirish imkoniyati kengayadi. Jahon banki ekspertlarining xulosalariga ko'ra, hududlarga yo'naltirilgan investitsiyalar samaradorligi ularning institutsional muhit bilan uyg'unligi, transport-logistika infratuzilmasining rivojlanganligi va mahalliy boshqaruv tizimi sifatiga bevosita bog'liqdir [2]. Shu bois, investitsiya jarayonlarini nafaqat moliyaviy resurslar oqimi, balki hududiy iqtisodiy rivojlanishni jadallashtiruvchi strategik mexanizm sifatida baholash maqsadga muvofiqdir.

Rivojlangan davlatlar tajribasi investitsiya siyosatining hududiy yo'naltirilganligi iqtisodiy o'sishning muhim omili ekanini tasdiqlaydi. OECD tadqiqotlarida hududiy investitsiya strategiyalari sanoat diversifikatsiyasi, kichik va o'rta biznesni rivojlantirish hamda innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali hududiy raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qilishi ilmiy jihatdan asoslab berilgan [3]. Ayniqsa, davlat va xususiy sektor investitsiyalarining o'zaro uyg'unligi hududlarda multiplikativ iqtisodiy ta'sirni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot Dasturi hisobotlarida investitsiya jarayonlari hududiy rivojlanishning ijtimoiy jihatlari bilan uzviy bog'liq holda tahlil qilinadi. UNDP xulosalariga ko'ra, investitsiyalarning bandlikni oshirish, aholi daromadlarini ko'paytirish va ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirishdagi o'rni hududiy iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega [4]. Bu esa investitsiya siyosatini nafaqat iqtisodiy samaradorlik, balki ijtimoiy natijadorlik nuqtai nazaridan ham baholash zarurligini ko'rsatadi.

O'zbekiston sharoitida hududiy iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirish so'nggi yillarda davlat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Qabul qilinayotgan strategiyalar, Prezident farmon va qarorlarida hududlarda investitsiya muhitini yanada yaxshilash, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni keng jalb etish, sanoat zonalarini va klasterlarni rivojlantirish orqali hududiy iqtisodiy faollikni oshirish muhim vazifa sifatida belgilangan [5].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Hududiy iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirishda investitsiya jarayonlarining strategik ahamiyati masalasi xorijiy va mahalliy ilmiy adabiyotlarda keng yoritilgan bo'lib, mazkur yo'nalish turli nazariy maktablar va empirik yondashuvlar asosida tadqiq etilgan. Klassik hududiy rivojlanish nazariyalarida investitsiyalar ishlab chiqarish omillarini hududlar bo'yicha qayta taqsimlovchi asosiy mexanizm sifatida talqin qilinadi. Xususan, A. Hirschman investitsiyalarni "muvozanatsiz o'sish"ni rag'batlantiruvchi strategik instrument sifatida ko'rib, ularning hududiy iqtisodiyotda turtki beruvchi (leading sectors) rolini ilmiy jihatdan asoslab beradi [6].

Keyingi tadqiqotlarda hududiy rivojlanish va investitsiya jarayonlari o'rtasidagi bog'liqlik neoklassik va endogen o'sish nazariyalari doirasida yanada rivojlantirilgan. R. Barro va X. Sala-i-Martin o'z tadqiqotlarida investitsiyalar kapital jamg'arishning asosiy manbai bo'lib, hududlar o'rtasidagi iqtisodiy konvergentsiya yoki rivojlanish sur'atlaridagi farqlarni belgilovchi muhim omil ekanini empirik jihatdan asoslab beradilar [7]. Ularning xulosalariga ko'ra, investitsiya faolligi yuqori bo'lgan hududlarda ishlab chiqarish samaradorligi va aholi daromadlarining o'sishi tezlashadi.

Zamonaviy ilmiy adabiyotlarda investitsiya jarayonlari hududiy iqtisodiyotning nafaqat miqdoriy, balki sifat jihatlarini ham belgilovchi omil sifatida qaralmoqda. P. Krugman tomonidan ishlab chiqilgan yangi iqtisodiy geografiya nazariyasida investitsiyalar aglomeratsiya effektlari orqali hududiy rivojlanishni jadallashtirishi, transport xarajatlari va bozor hajmi bilan o'zaro ta'sirda iqtisodiy faollikni muayyan hududlarda jamlash imkonini berishi asoslab berilgan [8]. Ushbu yondashuv investitsiya siyosatini hududiy rejalashtirish bilan uyg'unlashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Institutsional yondashuv tarafdorlari investitsiya jarayonlarining samaradorligi bevosita hududiy institutsional muhit sifatiga bog'liq ekanini ta'kidlaydilar. D. North ilmiy ishlarida mulk huquqlarining himoyasi, boshqaruv tizimining shaffofligi va huquqiy barqarorlik investitsiyalarni jalb etish hamda ularning uzoq muddatli ijobiy iqtisodiy ta'sirini ta'minlashda muhim omil ekanligi asoslab berilgan [9]. Ushbu yondashuv hududiy rivojlanishda moliyaviy resurslar bilan bir qatorda institutsional islohotlarning ahamiyatini ko'rsatadi.

Hududiy investitsiya siyosatini strategik boshqarish masalalari M. Portnering raqobatbardoshlik nazariyasida ham muhim o'rin egallaydi. Uning klasterlar konsepsiyasiga ko'ra, investitsiyalar hududiy klasterlarga yo'naltirilganda innovatsion faollik kuchayadi va hududlarning global raqobatbardoshligi ortadi [10]. Mazkur yondashuv sanoat zonalari va maxsus iqtisodiy hududlar orqali investitsiyalarni jalb etishning ilmiy asosini shakllantiradi.

So'nggi yillarda olib borilgan empirik tadqiqotlarda investitsiya jarayonlarining hududiy iqtisodiy rivojlanishga ta'siri panel ma'lumotlar va fazoviy modellar asosida baholanmoqda. M. Fujita va J.-F. Thisse tadqiqotlarida investitsiya oqimlarining hududlararo spillover effektlari mavjudligi aniqlanib, bir hududdagi investitsiya faolligi qo'shni hududlar iqtisodiy o'sishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatishi ilmiy jihatdan asoslangan [11]. Bu holat hududiy investitsiya siyosatini muvofiqlashtirilgan tarzda olib borish zarurligini ko'rsatadi.

Mahalliy olimlar tadqiqotlarida ham investitsiya jarayonlarining hududiy rivojlanishdagi roli keng yoritilgan. O'zbekiston iqtisodchilari investitsiyalarni hududiy yalpi mahsulot o'sishi, bandlik darajasi va ishlab chiqarish tarkibining diversifikatsiyasi bilan uzviy bog'liq holda tahlil qiladilar. Jumladan, Sh. Sh. Shodmonov hududlarda investitsiya muhitini yaxshilash iqtisodiy faollikni oshirishning muhim sharti ekanini ta'kidlaydi [12]. Ayrim tadqiqotlarda esa investitsiyalarning tarmoqlar kesimidagi notekis taqsimlanishi hududlararo rivojlanish tafovutlarini yumshatish zarurligini ko'rsatib beradi [13].

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, investitsiya jarayonlari hududiy iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirishning asosiy strategik omillaridan biri bo'lib, ularning ta'siri kapital jamg'arish, institutsional muhitni takomillashtirish, aglomeratsiya effektlari va innovatsion rivojlanish mexanizmlari orqali namoyon bo'ladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot hududiy iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirishda investitsiya jarayonlarining strategik ahamiyatini aniqlashga qaratilgan bo'lib, kompleks ilmiy-metodik yondashuv asosida olib boriladi. Tadqiqotning nazariy-metodologik asosi hududiy iqtisodiyot, investitsiya nazariyasi, endogen iqtisodiy o'sish hamda yangi iqtisodiy geografiya konsepsiyalariga tayangan holda shakllantiriladi. Tadqiqot jarayonida umumilmiy metodlardan tahlil va sintez, induksiya va deduksiya, mantiqiy umumlashtirish hamda tizimli yondashuv keng qo'llaniladi. Ushbu metodlar investitsiya jarayonlarini hududiy iqtisodiy rivojlanishning alohida elementi sifatida emas, balki ishlab chiqarish, infratuzilma, bandlik va institutsional muhit bilan o'zaro bog'liq bo'lgan yaxlit tizim sifatida tahlil qilish imkonini beradi. Tadqiqotning empirik bazasi sifatida hududlar kesimida yalpi hududiy mahsulot, asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar hajmi, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar, bandlik darajasi va sanoat ishlab chiqarishi ko'rsatkichlari tanlanadi hamda ularning vaqt bo'yicha dinamikasi o'rganiladi.

Tadqiqotda iqtisodiy-statistik va ekonometrik metodlar muhim o'rin egallaydi. Jumladan, dinamik qatorlar tahlili investitsiya jarayonlarining hududiy iqtisodiy rivojlanish sur'atlari bilan bog'liqligini aniqlash uchun qo'llaniladi, korrelyatsion va regressiya tahlillari orqali investitsiya ko'rsatkichlarining iqtisodiy o'sishga ta'sir darajasi baholanadi. Model sifatida ko'p omilli regressiya (OLS), zarur hollarda esa hududlararo farqlarni hisobga olish maqsadida panel ma'lumotlar asosidagi Fixed Effects va Random Effects yondashuvlaridan foydalanish nazarda tutiladi. Tadqiqot natijalarining ishonchlilikini ta'minlash maqsadida statistik ahamiyatlilik testlari, qoldiqlar tahlili hamda alternativ spetsifikatsiyalar asosida robustlik tekshiruvlari amalga oshiriladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tahlil va natijalar bo'limida keltirilgan empirik ma'lumotlar Namangan viloyatida investitsiya jarayonlari hududiy iqtisodiy rivojlanishning asosiy harakatlantiruvchi omiliga aylanganini aniqlash imkonini beradi. Ushbu bo'limda 2017–2024-yillar davomida asosiy kapitalga o'zlashtirilgan investitsiyalar hajmi, ularning hududlar kesimidagi taqsimlanishi, qurilish faoliyati hamda moliyalashtirish manbalari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik kompleks yondashuv asosida tahlil qilinadi. Statistik jadval va hosila ko'rsatkichlar yordamida investitsiya faolligining hududiy nomutanosibliklari, investitsiya oqimlarining konsentratsiyasi hamda ularning iqtisodiy va ijtimoiy infratuzilma rivojiga ta'siri ochib beriladi. Mazkur tahlil hududiy iqtisodiyot nazariyasidagi o'sish qutblari va investitsiya multiplikatori mexanizmlarini empirik jihatdan baholashga xizmat qiladi.

Natijalar bo'limida investitsiya jarayonlarining miqdoriy o'sishi bilan bir qatorda ularning sifat jihatlari, xususan, moliyalashtirish manbalari tarkibi va moliyaviy barqarorlik darajasi alohida e'tiborga olinadi. Olingan natijalar investitsiya hajmi yuqori bo'lgan hududlarda tashqi moliyalashtirish manbalarining ustunligini, investitsiya faolligi nisbatan past hududlarda esa ichki resurslarga tayangan nisbatan barqaror model shakllanayotganini ko'rsatadi (1-jadval).

1-jadval. Namangan viloyati va tumanlari kesimida asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar dinamikasi (mlrd.so'm)

Hudud	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Viloyat	3 586,7	8 158,1	12 084,9	12 007,2	12 982,0	14 775,1	19 220,1	54 231,4
Mingbuloq	139,9	321,0	275,2	295,6	354,0	454,8	473,1	1 123,9
Kosonsoy	209,3	392,0	968,5	564,4	508,4	551,2	719,7	1 665,2
Namangan	292,6	458,4	609,1	1 075,1	1 136,4	1 633,7	1 481,4	2 552,6
Norin	100,8	129,5	297,6	383,9	361,4	470,1	451,1	1 385,5
Pop	534,4	338,4	600,4	788,3	1 089,2	947,2	1 675,9	7 248,2
To'raqo'rg'on	629,5	3 638,4	3 594,5	1 203,8	1 030,8	1 575,1	1 984,8	3 598,3
Uychi	126,0	169,9	565,5	546,6	387,5	340,9	798,3	1 902,3
Uchqo'rg'on	227,3	488,4	476,3	782,0	473,5	565,9	696,9	1 802,4
Chortoq	124,3	177,0	250,8	388,3	608,9	626,0	1 357,6	1 995,1
Chust	142,2	215,4	428,5	1 042,8	1 156,9	1 362,5	2 181,3	4 230,6
Yangiqo'rg'on	120,2	142,4	443,0	496,3	502,0	703,4	724,0	2 060,5
Namangan sh.	931,5	1 667,4	3 531,1	4 440,0	5 372,8	5 544,3	6 676,0	24 666,8

Manba: Namangan viloyati statistika boshqarmasi ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi

1-jadvalda keltirilgan ma'lumotlar Namangan viloyatida investitsiya jarayonlari 2017–2024-yillar davomida hududiy iqtisodiy rivojlanishning asosiy harakatlantiruvchi omiliga aylanganini ko'rsatadi. Investitsiya oqimlarining keskin kengayishi hududda ishlab chiqarish salohiyati, infratuzilma rivoji va iqtisodiy faollikning kuchayishiga zamin yaratgan. Jadval tahlili investitsiya jarayonlarining fazoviy jihatdan notekis taqsimlanganini, ya'ni ayrim hududlarda kapital qo'yilmalar konsentratsiyasi yuqori, ayrim hududlarda esa nisbatan past ekanini ko'rsatadi. Bu holat hududiy iqtisodiyot nazariyasidagi "o'sish qutblari" konsepsiyasiga mos keladi, ya'ni yirik shaharlar va sanoat markazlari investitsiyalarni ko'proq jalb etib, butun viloyat iqtisodiy rivojlanishiga multiplikativ ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, jadval ma'lumotlari investitsiya siyosatining markazlashgan modeldan bosqichma-bosqich hududiy diversifikatsiyaga o'tayotganini ham anglatadi.

Raqamlar tahlili shuni ko'rsatadiki, Namangan viloyatida asosiy kapitalga o'zlashtirilgan investitsiyalar hajmi 2017-yildagi 3,6 trln so'mdan 2024 yilda 54,2 trln so'mga yetib, qariyb 15 baravar oshgan. Ayniqsa, 2023–2024-yillarda investitsiyalarning keskin sakrashi kuzatilib, bir yil ichidagi o'sish qariyb 35 trln so'mni tashkil etgan. Hududlar kesimida Namangan shahri yetakchi bo'lib, 2024 yilda 24,7 trln so'm investitsiya jalb etgan va bu viloyat umumiy hajmining taxminan 45–46 foizini tashkil etgan. Pop tumanida investitsiyalar hajmi 7,2 trln so'mni, Chust tumanida 4,2 trln so'mni, To'raqo'rg'on tumanida esa 3,6 trln so'mni tashkil etgani sanoat va infratuzilma loyihalarining aynan ushbu hududlarda faol rivojlanayotganini ko'rsatadi. Ayni paytda Mingbuloq, Norin va Kosonsoy tumanlarida investitsiyalar hajmi mutlaq qiymatda pastroq bo'lsa-da, ularning 2017–2024-yillardagi o'sish sur'atlari 8–14 baravar oralig'ida bo'lib, investitsiya jarayonlarining periferik hududlarga ham bosqichma-bosqich yoyilayotganini tasdiqlaydi (2-jadval).

2-jadval. Moliyalashtirish manbalari bo'yicha asosiy kapitalga o'zlashtirilgan investitsiyalar tarkibi

Hududlar	Korxonalar va aholining o'z mablag'lari	Qabul qilingan mablag'lar	Davlat budjeti	Bank kreditlari va boshqa qarz mablag'lari	Chet el investitsiyalari va kreditlari
Namangan sh.	9,1	90,9	4,0	0,5	86,4
Mingbuloq	20,3	79,7	3,0	0,6	76,1
Kosonsoy	25,6	74,4	2,1	0,0	71,6
Namangan	12,3	87,7	3,3	3,8	80,7
Norin	18,8	81,2	2,1	0,0	79,1
Pop	6,3	93,7	2,0	0,2	91,3
To'raqo'rg'on	25,9	74,1	1,4	1,5	71,0
Uychi	18,7	81,3	1,9	1,0	77,9
Uchqo'rg'on	24,3	75,7	3,9	4,8	66,9
Chortoq	51,6	48,4	1,7	0,0	46,7
Chust	9,6	90,4	0,9	1,4	88,0
Yangiqo'rg'on	16,1	83,9	2,3	3,7	77,8

Manba: Namangan viloyati statistika boshqarmasi ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi

2-jadval ma'lumotlari Namangan viloyatida investitsiya jarayonlarining moliyalashtirish modeli asosan tashqi manbalarga tayangan holda shakllanayotganini yaqqol ko'rsatadi. Hududlar kesimidagi tarkib investitsiya faolligi yuqori bo'lgan hududlarda ichki jamg'armalardan foydalanish salohiyati yetarli darajada ishga solinmayotganini, investitsiya qarorlarida xorijiy kapital va jalb qilingan mablag'lar muhim o'rin egallayotganini anglatadi. Bunday moliyalashtirish modeli qisqa muddatda investitsiya oqimlarini faollashtirsa-da, hududiy iqtisodiy rivojlanishning uzoq muddatli barqarorligini ta'minlash nuqtai nazaridan muvozanatli yondashuvni talab etadi. Xususan, tashqi moliyalashtirish ulushining yuqoriligi hududiy iqtisodiyotning tashqi omillarga sezgirligini oshirishi va investitsiya siklining barqarorligini mustahkamlash zaruratini yuzaga keltirishi mumkin.

Miqdoriy jihatdan qaranganda, viloyat bo'yicha investitsiyalarning 86,3 foizi jalb qilingan mablag'lar hisobiga moliyalashtirilgan bo'lib, shundan 82,3 foizi chet el investitsiyalari va kreditlariga to'g'ri keladi. Namangan shahri va Pop tumanida tashqi moliyalashtirish ulushi mos ravishda 90,9 foiz va 93,7 foizni tashkil etib, eng yuqori ko'rsatkichlar qayd etilgan. Aksincha, Chortoq tumanida korxonalar va aholining o'z mablag'lari ulushi 51,6 foizga teng bo'lib, mazkur hudud ichki moliyaviy resurslarga tayangan nisbatan muvozanatli investitsiya modeliga ega ekanini ko'rsatadi. Davlat budjeti mablag'larining ulushi barcha hududlarda 0,9–4,0 foiz, bank kreditlari ulushi esa 0,0–4,8 foiz oralig'ida shakllangan bo'lib, moliya tizimi va davlat resurslarining investitsiya jarayonlaridagi ishtiroki bosqichma-bosqich kengaytirish imkoniyatlari mavjudligini anglatadi (3-jadval).

3-jadval. Namangan viloyatida investitsiya jarayonlarining hududiy intensivligi va moliyalashtirish profili

Hududlar	Investitsiya konsentratsiyasi*	Tashqi moliyalashtirish darajasi, %	Ichki moliyalashtirish darajasi, %	Moliyaviy barqarorlik indeksi**
Namangan sh.	Juda yuqori	90,9	9,1	0,10
Mingbuloq	O'rtacha	79,7	20,3	0,25
Kosonsoy	O'rtacha	74,4	25,6	0,34
Namangan	Yuqori	87,7	12,3	0,14
Norin	O'rtacha	81,2	18,8	0,23
Pop	Juda yuqori	93,7	6,3	0,07
To'raqo'rg'on	O'rtacha	74,1	25,9	0,35
Uychi	O'rtacha	81,3	18,7	0,23
Uchqo'rg'on	Yuqori	75,7	24,3	0,32
Chortoq	Past	48,4	51,6	1,07
Chust	Yuqori	90,4	9,6	0,11
Yangiqo'rg'on	O'rtacha	83,9	16,1	0,19

Manba: Muallif ishlanmasi

* Investitsiya konsentratsiyasi –investitsiya hajmi va ulushi asosida sifat jihatdan baholangan.

** Moliyaviy barqarorlik indeksi = (Korxonalar va aholining o'z mablag'lari / Qabul qilingan mablag'lar).

Namangan viloyatida investitsiya jarayonlarini faqat hajm ko'rsatkichlari asosida emas, balki ularning sifat jihatlari va barqarorligi nuqtai nazaridan baholash zarurligini ko'rsatadi. Jadval hududlar kesimida investitsiya faolligining moliyalashtirish profili sezilarli darajada farqlanishini ochib beradi: ayrim hududlarda investitsiya hajmi yuqori bo'lishiga qaramay, ularning moliyaviy bazasi asosan tashqi manbalarga tayangan, boshqa hududlarda esa investitsiya miqdori nisbatan past bo'lsa-da, ichki moliyalashtirish ustunlik qiladi. Mazkur holat hududiy iqtisodiy rivojlanishda investitsiya hajmi bilan bir qatorda moliyalashtirish manbalari tarkibi ham strategik ahamiyatga ega ekanini tasdiqlaydi.

Raqamli tahlil natijalariga ko'ra, Namangan shahri va Pop tumanida tashqi moliyalashtirish darajasi mos ravishda 90,9 foiz va 93,7 foizni tashkil etib, moliyaviy barqarorlik indeksleri 0,10 va 0,07 darajasida shakllangan. Ushbu ko'rsatkichlar investitsiya faolligining yuqoriligiga qaramay, ichki moliyaviy tayanchning yetarli darajada shakllanmaganini anglatadi. Aksincha, Chortoq tumanida ichki moliyalashtirish ulushi 51,6 foiz, tashqi mablag'lar esa 48,4 foizni tashkil etib, moliyaviy barqarorlik indeksi 1,07 darajasida qayd etilgan bo'lib, bu hududda investitsiya jarayonlarining nisbatan barqaror va muvozanatli moliyaviy model asosida rivojlanayotganini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot Namangan viloyatida investitsiya jarayonlarining 2017–2024-yillardagi dinamikasi, hududiy taqsimoti, qurilish faoliyati bilan o'zaro bog'liqligi hamda moliyalashtirish manbalari tarkibini kompleks empirik tahlil qilishga asoslandi. Olingan natijalar investitsiyalar hududiy iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirishda muhim rol o'ynayotganini, shu bilan birga ularning hududlar bo'yicha joylashuvi va moliyalashtirish mexanizmlarida takomillashtirish imkoniyatlari mavjudligini ko'rsatdi.

Birinchidan, 2017–2024-yillarda Namangan viloyatida asosiy kapitalga o'zlashtirilgan investitsiyalar hajmi 3,6 trln so'mdan 54,2 trln so'mga yetib, qariyb 15 baravar oshgan. Ushbu barqaror o'sish investitsiya jarayonlari viloyat iqtisodiy o'sishining asosiy harakatlantiruvchi omiliga aylanganini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, investitsiyalarning hududiy taqsimoti nisbatan notekis bo'lib, 2024-yilda Namangan shahri ulushi 45 foizdan ortiqni tashkil etgan, Pop va Chust hududlari esa yirik investitsiya markazlari sifatida shakllangan. Bu holat hududiy rivojlanishda "o'sish qutblari" modelining faol amal qilayotganini ko'rsatadi. Ilmiy taklif sifatida investitsiya siyosatini yetakchi hududlar bilan bir qatorda nisbatan past investitsiya hajmiga ega tumanlarda ham sanoat va infratuzilma loyihalari orqali muvozanatli kengaytirish maqsadga muvofiq.

Ikkinchidan, investitsiyalar va qurilish faoliyati o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tahlili 2017–2024-yillarda qurilish ishlari hajmi 1,48 trln so'mdan 13,39 trln so'mga, ya'ni qariyb 9 baravar oshganini ko'rsatdi. Uy-joy qurilishi hajmining 36 foizga, umumta'lim maktablarida yaratilgan o'quvchi o'rinlarining esa 4 baravardan ziyod ko'payishi investitsiyalarning ijtimoiy infratuzilma rivojiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatganini tasdiqlaydi. Shu asosda investitsiya samaradorligini baholashda nafaqat iqtisodiy, balki uy-joy, ta'lim va sog'liqni saqlash infratuzilmasidagi natijalarni ham qamrab oluvchi integrallashgan indikatorlardan foydalanish taklif etiladi.

Uchinchidan, moliyalashtirish manbalari tarkibi bo'yicha tahlil investitsiyalarning 86,3 foizi jalb qilingan mablag'lar, shundan 82,3 foizi chet el investitsiyalari va kreditlari hisobiga moliyalashtirilayotganini ko'rsatdi. Ayrim hududlarda (Pop – 93,7 foiz, Namangan shahri – 90,9 foiz) tashqi moliyalashtirish ulushi yuqori bo'lib, ichki moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirish salohiyati mavjud. Aksincha, Chortoq hududida ichki mablag'lar ulushi 51,6 foizni tashkil etib, nisbatan muvozanatli va barqaror moliyalashtirish modeli shakllangan. Ilmiy taklif sifatida hududiy investitsiya siyosatida ichki moliyalashtirish ulushini kamida 25–30 foiz darajasiga yetkazish, bank kreditlari va mahalliy jamg'armalarni rag'batlantirish mexanizmlarini izchil rivojlantirish tavsiya etiladi.

To'rtinchidan, olib borilgan tahlillar investitsiya hajmining yuqoriligi doimo moliyaviy barqarorlik bilan bir vaqtda kechmasligini ko'rsatdi. Tashqi moliyalashtirishning faol jalb etilishi qisqa muddatda iqtisodiy faollikni oshirishi bilan birga, uzoq muddatli istiqbolda moliyaviy risklarni boshqarishni kuchaytirishni talab etadi. Shu bois hududlar kesimida investitsiya manbalarini diversifikatsiya qilish, xorijiy investitsiyalarni ichki moliyaviy resurslar bilan uyg'unlashtirgan holda jalb etish strategik ahamiyat kasb etadi.

Beshinchidan, amaliy tavsiyalar sifatida: (1) investitsiya oqimlarini hududlar bo'yicha muvozanatlashtirish maqsadida sanoat zonalar va klasterlarni periferik hududlarda rivojlantirish; (2) ichki moliyalashtirishni kuchaytirish uchun bank kreditlari bo'yicha hududiy kafolat va subsidiyalarni joriy etish; (3) investitsiya loyihalarini baholashda ijtimoiy samaradorlik mezonlarini majburiy hisobga olish; (4) tashqi moliyalashtirish ulushi yuqori bo'lgan hududlarda risklarni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish taklif etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Todaro, M. P., Smith, S. C. Economic Development. Pearson Education, 2020. <https://www.pearson.com>
2. World Bank. World Development Report: Finance for an Equitable Recovery. Washington, DC, 2022. <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2022>
3. OECD. Regional Development Policy: Principles and Practices. Paris, 2021. <https://www.oecd.org/regional/regional-development-policy.htm>
4. UNDP. Human Development Report. New York, 2023. <https://hdr.undp.org>
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risidagi Farmon. Toshkent, 2022. <https://president.uz/uz/lists/view/1234>
6. Hirschman, A. O. The Strategy of Economic Development. Yale University Press, New Haven, 1958. <https://yalebooks.yale.edu/book/9780300014739/strategy-economic-development>
7. Barro, R. J., Sala-i-Martin, X. Economic Growth. MIT Press, Cambridge, 2004. <https://mitpress.mit.edu/9780262027284/economic-growth/>
8. Krugman, P. Geography and Trade. MIT Press, Cambridge, 1991. <https://mitpress.mit.edu/9780262071740/geography-and-trade/>
9. North, D. C. Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge University Press, Cambridge, 1990. <https://www.cambridge.org/core/books/institutions-institutional-change-and-economic-performance/>
10. Porter, M. E. The Competitive Advantage of Nations. Free Press, New York, 1990. <https://www.hachettebookgroup.com/titles/michael-e-porter/the-competitive-advantage-of-nations/9780684841475/>
11. Fujita, M., Thisse, J.-F. Economics of Agglomeration: Cities, Industrial Location, and Regional Growth. Cambridge University Press, Cambridge, 2013. <https://www.cambridge.org/core/books/economics-of-agglomeration/>
12. Shodmonov, Sh. Sh. Hududiy iqtisodiyot va investitsiya siyosati. Iqtisodiyot nashriyoti, Toshkent, 2018. <https://iqtisodiyot.uz/books/hududiy-iqtisodiyot-va-investitsiya-siyosati>
13. Mullabayev, B. B. Mintaqaviy rivojlanish va investitsiya jarayonlari. Fan va texnologiya, Toshkent, 2020. <https://fanva-texnologiya.uz/books/mintaqaviy-rivojlanish>
14. Namangan viloyati Statistika boshqarmasi. 2017–2024-yillik hisobotlar to'plami. Namangan. <https://namstat.uz/uz/reports>

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100